

Med ferdselsveien gjennom tunet:

En prestegård fikk alltid besøk

«- og vi har meget ønsket om muligt at beholde, om end noget forminsket, det gamle, der har sat sit særdeles koselige Præg paa Midtpartiet af de nuværende Bygninger, samtidig med at vi har forsøgt ved Landbruksdingeniørens kyndige Hjælp at faa bortryddet alt det almindelige ubekvemme, uskjønne og overflødige ved det gamle Monstrum af en hovedbygning.» Brev til kirkedepartementet fra sogneprest Marcus Bie 2.6.1904 om utseendet på den gamle hovedbygningen. Den nye hovedbygningen stod ferdig i 1906 med et midtparti som lignet den forrige bygningen. Brurasteinen ligger i forgrunnen. Foto: A. L. Norheim. Til høyre: Prestegårdslåna før 1904. Foto på glassplate, privat eie

Meldal er kjent som en jordbruksbygd med mange store gårder og en god lakseelv. En prest i dette riket hadde et godt kall. Og Meldal prestegård ble ofte besøkt, siden ferdselsveien til Nidaros gikk gjennom tunet.

MELDAL: Pilegrimer kunne ta en pause her, på sin kurs mot katedralen. Her var det muligheter for vann, mat og hvile.

Et dykk i prestegårdens historie gir oss ingen sikre innblikk i den tidligste historien, men at prestegården som embetsgård med sitt store tjenerskap har vært gjestfrie, er det mange bevis for. På 16–17–1800-tallet fungerte prestene som småkonger i sitt prestegjeld. Med ærefrykt og beundring så folk til prestegården, som ofte lå i fremste rekke når det

gjaldt nydyrkingsprosjekter. Dette gjaldt også prestegården ved Orkla.

Det er lenge siden Jacob von der Lippe Parelius (1744–1827) med stort hell lanserte poteten for sitt bygdefolk og markerte seg som potetpresten i Trøndelag. I dag er det ikke poteten som tar plassen, og heller ikke presten som driver gården. Nå er driften basert på melk, kjøtt og korn. Og Opplysningsvesenets fond har eierskap til både gård og grunn, mens driften er bortforpaktet.

Thor og Anlaug Aas i svalgangen inn til huset. Foto: Anne Mari Svinsaa

Vitnesbyrd

De gamle prestene og arbeiderne på prestegården har satt spor etter seg. Både jordkjelleren, lysthuset og brudesteinen der bruden kunne stige ned fra hesten, er i dag blitt kulturminner. Vitnesbyrd for all ettertid. Meldal var et kultursentrum av rang. Når bruden skulle pyntes før bryllupseremoni i den gamle kirken, skjedde det i prestegårdslåna. Og i festsalen var det plass til gjestene når prestens barn skulle feires.

Prestegårdsprosjekt

Liv og virke gjennom to hundre år – på fem ulike prestegårder – nøstes opp i et prosjekt som Opplysningsvesenets fond og Romsdalsmuseet har sammen. Brevene, vedleggene, forslagene, regningene og planene som gikk mellom prestene, forpakterne og departementet er bevart. I arkivet hos Opplysningsvesenets fond hører vi øvrighetens stemme i små og store saker. I prosjektet er fem prestegårder med ; Lesja – hvor boka alt er i salg, ellers kommer fortløpende Neset, Meldal, Verdal og Selje.

Dagens prestegård

Thor Aas kan se tilbake på et langt liv på prestegården. I 35 år har han som sogneprest i Meldal bodd på prestegården sammen med kone og fire sønner. Barna har vokst opp og blitt voksne på prestegården og deretter flyttet ut. Nå har Thor og Anlaug gjort det samme. De har ønsket ny prest velkommen og overdratt henne husnøklen. Den store presteboligen på 400 kvadratmeter går dermed inn i en ny periode. Ovf har bevilget penger til oppussing av kjøkkenet. Prestegårdssinspektør Knut Berg sier at det ofte er vanlig at oppgraderinger gjøres ved presteskifte. Denne gangen var det kjøkkenet og gangen som trengte rehabilitering. På loftet fant de tre gamle dører som skapte miljø i det nye kjøkkenet, og vegger og gulv fikk ny overflatebehandling. Med glassdører til gangen kan presten se helt ut på gårdsplassen, får vi vite.

Sigrunn Berdal
Kulturhistoriker, har skrevet flere lokalhistoriske bøker og artikler. Arbeider med informasjon, arkiv og historiske kilder i Opplysningsvesenets fond.
sigrunn.berdal@ovf.no

Fra prestegård til lensmannsgård

Thor Aas og Anlaug bor i Trondheim, men har funnet ut at livet i Meldal som pensjonister kan bli bra, for etter et år i storbyen har de bestemt seg for å flytte tilbake å bli «medalinger» for godt. Et nytt valg er tatt: det gamle lensmannshuset i Vollagrenda er blitt deres. Et hus som også har historier å fortelle. – Ja, vi har funnet ut at det skal være arrestlokale i kjelleren, smiler Thor. Men den historien får vi spare til en annen anledning. 🌀

Embetsmannsgårdene skilte seg ut på grunn av hagene. På Meldal står fremdeles Parelius sitt lysthus fra 1795 – blott til lyst. Foto: Romsdalsmuseet